

at vort lille Samfund lider af dybe, sociale Saar, og de bløde og svække, svække baade økonomisk og nationalt. Jeg vil gerne understrege det sidste, fordi det tidt ikke føjes til. Vi mange, der have det Haab, at vort lille Fædreland skal faa Lov til at bevare sin Selvstændighed, forplante sit ejendommelige og i mange Maader rige Liv, aandeligt og materielt, have faaet dette Haab bestyrket ved Regeringsskiftet og ved det lykkelige Haandslag mellem Konge og Folk. Men det er sikkert, at de smaa Folkeslag ere i høj Grad truede i deres Eksistens. Brutaliteten har maaske ingen Sinde i den nyere Tid været større end ved Aarhundredskiftet. Stormagternes Politik er præget af en Brutalitet, som forgæves søger sin Lige, og heri ligger selvfølgelig en stor Fare for de smaa Folk. Vi vilde være dumme eller fejge, om vi lukkede Øjnene derfor. Men Faren er voksende i samme Forhold, som de indre Kriser opløse Sammenholdet imellem os. I samme Grad, som den sociale Strid, der er ved at sønderrive mange af de store Samfund, faar Magt ogsaa i de smaa Samfund, rejser den ene Million mod den anden, og søger endog Udlandets Hjælp imod Landsmænd, vil den nationale Samfølelse afkræftes, og den nationale Styrke derved blive lig Nul. Her trænges til Lægedom, om den tiltrænges nogetsteds!

Vi smaa Nationer kunne ikke taale den Splid, som de store Samfund med de større Kræfter maaske kunne taale, vi kunne ikke taale paa den ene Side en brandrød Radikalisme og paa den anden Side en sort Reaktion, der staa med Haanden paa Aftrækkeren over for hinanden. Der maa Lægedom til, og vi i vort Land have lykkelige Kaar dertil. Vi Landmænd staa midt i en saadan forsonende Udvikling. Hvad der sker paa Landbrugets Omraade i vore Dage, ses gerne blot med den økonomiske Interesse for Øje. Disse store fælles Foretagender, grundede paa Tillid, harmonisk Udvikling, samlende alle i Højre og Venstre, fra de store til de smaa, ses gerne, som jeg sagde, under en økonomisk Synsvinkel, og det er jo rigtigt nok at se saaledes paa det. Men det maa samtidig ses som et socialt Gode af mægtig Betydning, at vi der have fundet hinanden i en harmonisk Fællesvirken lige fra den mindste Husmand med 2 Køer til den store Gaardmand eller Proprietær med 50 eller 100, mødes ligestillede ved vore Generalforsamlinger, virke sammen Punkt for Punkt, slutte Kreds for at bære Tidens vanskelige Konjunkturer og for at udnytte

de gode og føle os som et. Det er det, jeg kalder en Opbyggelse af social Fred, som det er vederkvægende at faa Øje paa, og som er Landbrugets Styrke i Tiden. Der er ingen kastet ud. Jeg kan slutte mig til den ærede sidste Taler i hans Imødegaaelse af, hvad der blev sagt i Gaar om Husmændenes Udelukkelse. Det er Uret at sige det. Der lukkes ingen ude i denne kønne, harmoniske Udvikling, vi staa sammen som i en Kæde. Det er ikke Køerne, der stemme, eller Grisene ved Slagteriernes Generalforsamlinger — det er smaa og store Landbrugere jævnsides hverandre. Og hvorfor skulle vi ikke det? Vi ere opvoksede sammen, have siddet paa Skolebænk sammen, levte sammen, spise og drikke sammen og sige „du“ til hverandre. Dette gode Forhold er ikke af ny Dato; det er gammelt i Danmark mellem smaa og store Landbrugere, og det har faaet et kønt Udtryk i en ny Bog om den danske Husmand, som et æret Medlem her i Salen nys har udgivet, og hvor der fortælles, at de sjællandske Husmænd fik en broderlig Haandsrækning fra den sjællandske Gaardmandsstand i deres haarde Kamp i Fyrerne for at skabe sig en bedre social Stilling. Det hører til noget af det kønneste i vor historiske Udvikling, dette broderlige Forhold mellem smaa og store, der maa her ikke saas ond Sæd. Jeg tror, det vilde være en Lykke, om en saadan Opbyggelse af social Fred ogsaa kunde brede sig ind paa de andre Erhvervsomraader. Jeg ved ikke under hvilke Former, for der er jeg fremmed, men hvis noget af det kunde brede sig ind paa de andre Erhvervsomraader og bringe denne Forsøning, denne Mildnen af de sociale Modsætninger, vilde det gøre Danmark stærkere og lykkeligere. I alt Fald kunde det maaske naas, at de kæmpende Parter paa det sociale Omraade, ligesom nu paa det politiske, fandt en fredhellig Grænse. Thi det er jo Systemskiftets storpolitiske Betydning, at der er fundet en saadan Grænse, hvor Parterne nedlægge Vaabnene. Kunde man i de sociale Kampe finde en saadan Grænse, som var fredhellig, og hvor man nedlagde Vaabnene, fordi man traadte de umistelige Rettigheder hos Modstanderne for nær, tror jeg, det vilde være godt, og at meget vilde være vundet. Jeg tror, at en klarøjet og frisindet Venstregering har meget at gøre i det Stykke, skønt naturligvis ikke ret meget af det kan ordnes ved Lov. Jeg tror, det er en Lykke for vort Folk, at vi have et stærkt Venstre. Det er egentlig Grundskaden i mange store